

TL 4035 Koloni Politikaları ve Sibirya

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can Teziç

14. Hafta

1924 Sonrası Değişen Moğol Halk Cumhuriyeti ve Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti İlişkileri

20 Mayıs 1924 yılında Moğolistan'ın dini ve siyasi yaşamı için son derece önemli olan sekizinci Bogda-gegen Cebdzun Damba hutuhta'nın ölümünden sonra 8 – 28 Kasım 1924 tarihinde Moğol Halk Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Yeni cumhuriyetin dış işleri bakanı A. Amar yapmış olduğu konuşmada tüm Moğol boylarının birleşmesinin önemini belirtirken Tannu Uranhay'ı da bu birliğin içerisine katmıştır.

Önceki bölümlerde üzerinde durulduğu gibi zaman içerisinde Sovyet ideolojinin hem Tannu Tuva Halk Cumhuriyetinde hem de Moğol Halk Cumhuriyetinde egemen olması, zaman içerisinde farklı ajandalara sahip grupların tasfiye edilmesi iki cumhuriyet arasındaki ilişkilerin doğasını da aksi istikamette değiştirmiştir.

Moğol Halk Cumhuriyeti yönetimine sol aktörlerin hakim olmaya başladığı 1924-1925 yılları içerisinde devlet ve parti organlarından yapılan açıklamalar Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerin değiştiğini göstermektedir. Öyle ki, ikinci Büyük Hural Moğol Halk Cumhuriyeti toplantısında alınan kararların ardından yapılan deklarasyonda Tannu Tuva Halk Cumhuriyetinin egemenliği tanınmış bunun yanında iki ülke arasında sağlam ve dostane ilişkilerin kurulması teklif edilmiştir. Bu deklarasyon çerçevesinde iki ülke arasında eğitim, kültür ve ekonomik alanlarında işbirliği önerilmiştir.

Bu tarihi takiben 19 Temmuz – 13 Ağustos 1926 tarihleri arasında Ulan-Bator da iki ülke temsilcilerinin katıldığı bir komisyon kurulmuştur. 16 ağustosta sonuçlanan komisyon neticesinde bu tarihten önceki tüm anlaşmalar iptal edilmiş ve hukuksal olarak iki cumhuriyetin ilişkileri Sovyetler Birliği tarafından kabul edilmiştir. Bu anlaşma 25 Ekim 1926'da Moğol Halk Cumhuriyetinde, Tuva Halk Cumhuriyetinde ise 28 Kasım 1926'da dördüncü büyük Hural'da kabul edilmiştir.

İki ülke arasında siyaset, eğitim ve ticaret gibi alanlarda yapılması planlanan iş birliği kendini ilk olarak 1924 yılında Tuva'da patlak veren isyanın bastırılmasında da göstermiştir. Bu isyanın bastırılmasında başta Buyan Badırgı olmak üzere Moğolistan'dan gelen delegeler ile Tuva'nın Moğolistan'a bağlanmasını talep eden Kojun yöneticileri ikna edilme yoluna gidilmiştir.

İki ülke arasındaki işbirliğine çarpıcı bir diğer örnek ise Tuvalı Aratların Marksizim-Leninizm ilkelerini Moğolca yazılmış kaynaklardan öğrenmeleri gelmektedir. Rusçanın Tuvalı Aratlar tarafından bilinmemesi ve henüz o tarihlerde Tuva yazı dilinin inşa edilememesi Tuva'daki ideolojik bilinçlenmenin ikili anlaşmalar kapsamında Moğolistan'dan Tuva'ya gönderilen (Rus. Sosyalizme giden yol [Put' k sotsializmu]), (Moğol. Devrim gençlik Birliği [*Huv'sgaltu zaluuçuudın evlel*]) gibi gazete ve dergiler yolu ile sağlanmıştır.

Yeni idari sistemin kurulması ülke içerisindeki bölgelerin yeniden yapılandırılmasının yanında parti içi eğitim veya bilimsel alanlarda sürdürülen eğitim gibi konular yine Moğol Halk Cumhuriyeti ve Buryat ASSR tarafından yollanan uzmanların yardımları ile sağlanmıştır.

Özellikle 1930 – 1940’lı yıllar arasında her iki ülkede de sosyalist görüşün bu ülke yönetimlerine hakim olmasından sonra iktidar partileri arasındaki ilişkiler hızla ilerlemiştir. Bunun sonucunda da iki ülke arasında ekonomiden kültür alanına kadar uzanan geniş iş birliği alanları oluşmuştur.

KAYNAK:

Teziç, M.C. (2018). Rus (Sovyet) – Çin Politikaları Arasında Değişen Moğol-Tuva İlişkileri. *Modern Türklük araştırmaları Dergisi*. Cilt 15, Sayı 4. Ss. 503-531.

Luzyanin, S.G. (2003). Rossiya-Mongoliya-Mongoliya-Kitay v pervoy polovine XX veka. Politiceskiye Vzaimootnoşeniye v 1911-1946 gg., Moskova: İzdatelstvo OGNİ.